

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպեկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ:
Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ:
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնները համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ:
Տէլէֆոն № 253.

ՀԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Ե ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԱՅ 1899 ԹԱՎԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(27-րդ ՏԱՐԻ)

ԻՐԱՎԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՄՇԱԿԸ, ՀԱՐԱՐԱԿՎՈՒՄ Ե ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄԱՐՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂԱՆՈՒԹԱՄԲ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄ. «Մշակ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն առնուա՜նը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ. և մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամբիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 ռուբլի. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:
«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՐԱԳՐԱՍԱՆԸ (Բաղարայայ և Բարձրակայա փողոցների անկիւն):
Կարողութեան ուրիշ քաղաքներէ «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելու, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция «МШАКЪ»; իսկ արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Rédaction du journal arménien «MSCHAK»:
Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:
Ա Պ Ա Ռ Ի Կ Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Զ Է Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Վ Ո Ւ Մ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նրախտագիտութեան պարտաւորութիւն. — ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Հասարակական խառնուրդներ. Նամակ Սոսկիայից, Նամակ Գանձակից, Նամակ Գանձակից. Նամակ Վաղարշապատից. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՓԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Լուրեր Թիւրքիայից. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱՍԻՆՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՆԵՐԿԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՏԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Անգլիական ազատամիտները մտադիր են իրանց ծրագրի մէջ մտնել մի հարց, որ հետաքրքրութիւն ունի և ուրիշ երկիրներում, այն է ծերունիների պաշտպանութեան կամ ապահովութեան հարցը: Եթէ մանուկները արժանացել են հասարակութեան ուշադրութեանը այն պատճառով, որ նրանք թող են և անօգնական՝ նոյնպէս ուշադրութեան պէտք է արժանանան և ծերունիները, որոնք տասնեակ տարիներ աշխատելուց յետոյ կորցրել են իրանց ֆիզիքական ոյժը, քայքայել են իրանց առողջութիւնը և զրկվել աշխօղից և թարմութիւնից: Մօլլէյ «Fortnightly Review» ամսագրում առաջարկում է հարցը դնել ամենալայն կերպով և առհասարակ բոլոր մարդկանց, որոնք կը դառնան 65 տարեկան՝ նշանակել մինչև մահը յայտնի թոշակ, տարբերութիւն չը դնելով ծերերի նիւթական և առողջական դրութիւնների մէջ, որպէս զի այդ թոշակը չը դառնայ ողորմութեան նման մի բան, այլ ձանաչվի իբրև ընդհանուր պարտաւորութիւն: Սխալ է այն կարծիքը, թէ այդպիսի մի թոշակ կը ծուլացնէ մարդկանց և նրանք կը սկսեն քիչ գործել և վատասել, յոյս դնելով ապագայ թոշակի վրա. ընդհակառակը, հիմք կայ պնդելու, որ նա շատ մարդկանց, որոնք արդէն յուսահատվել են իրանց զրկանքով լի կեանքից՝ կը տայ աշխօղ գործելու և նայելու ապագայի կամ ծերութեան օրերի վրա յայտնի վստահութեամբ:
Պէտք է նկատել, որ ծերերի ապահովութեան մի այդ տեսակ փորձ արդէն իրագործվել է Նոր-Յելանդիայի գաղթականութեան մէջ: Այնտեղ օրէնսդրական

ձևով որոշված է, որ ամեն մի մարդ, 65 տարին անցնելուց յետոյ, պէտք է ստանայ պետութիւնից 18 ֆունտ ստերլինգ կամ մօտ 180 ռուբլի թոշակ և միայն բացառութիւն պէտք է անվի հարուստ և ապահովված մարդկանց համար: Անգլիայի համար Մօլլէյ առաջարկում է սահմանել թոշակը չաբաժական 5 շիլլինգ, իսկ այդ գումարը ստանալու համար առաջարկում է փոստով ուղարկվող գումարական ծրարների հարկը ապահովութեան հարցը նախկին ժամանակներում չունէր առանձին նշանակութիւն, որովհետեւ մարդիկ ապրում էին նահապետական կենցաղով, մեծ ընտանիքներով: Իսկ այն ժամանակից, երբ քաղաքների կեանքը սկսեց զարգանալ, բացվեցին և տարածվեցին գործարաններ, փոխվեց գիւղական կեանքը և ընտանիքները բաժանվեցին՝ ծերերը, որոնք առաջ յարգանքի և մեծարանքի առարկայ էին սկսեցին նկատվել իբրև բեռ, իբրև ուշադրութեան արժանի, իբրև սպառող և ոչնչ: Զարգնալով իբրև Այս հանգամանքը վերաւորական էր և անարդար: Բողոքներ սկսեցին լսվել ամեն կողմից. իսկ հիմնական օգնութեան միջոցներ շատ քիչ առաջարկվեցին: Ապաստարանները, հիւանդանոցները և ուրիշ բարեգործական հաստատութիւնները, ձիւղ է, կարողանում էին օգնել կարօտութեան մէջ ընկած և հիւանդութիւնների ենթարկված մարդկանց մի փոքր մասին, բայց մեծ մասը մնում էր առանց օժանդակութեան և պաշտպանութեան:
Անգլիայում յարուցված այս հարցը թող սկիզբ լինի, որ նոյն հարցը լուրջ կերպով մշակվի և ուրիշ երկրներում և վերջ գրվի այն ցաւալի վիճակին, որին սկսել ենք ականատես լինել և մեր երկրներում, որտեղ արդէն պատահում են ծերերի անապահով և անօգնական դրութեան տևուր դեպքերի: Ապրող և գործող սերունդը, որ օգտվել է իր հայրերի աշխատանքից՝ պէտք է կարողանայ նրանց միւլթարել ծերութեան օրերում, երբ նրանք անկարող են այլ ևս աշխատել: Դա երախտագիտութեան և արդարութեան պահանջն է:

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Աւետիք Արախանեանցի դափնինքը գրգռեցին Պարիզի նորածին Անտիտոս ամսագրի նախնիները: Կարելի է երևակայել աւելի մեծ դժբախտութիւն: Աւետիք Արախանեանցի տասը տարի անընդհատ գոռում է, թէ ինքն է ստեղծել հայոց գրականութիւնը. թէ «Մուրճից» դուրս ամեն ինչ ոչնչութիւն էր անցնելու և ոչնչութիւն է ներկայումս. թէ հրապարակախօսութեան հայրը՝ ինքը Արախանեանցն է իր ամբողջ մեծութեամբ. թէ գրողը նա է ու «Մուրճի» մէջ է աշխատում. և յանկարծ պ. Զօպանեան փորձում է խաղցնել տասն տարվայ գողգողացող Մենք կը բերենք կտորներ Անտիտոսի յօդուածից և կը թողնենք ընթերցողին դատելու, թէ միջան անյատակ պիտի լինի Արախանեանցի դժբախտութիւնը:
«Մուրճը», որուն տասնամեակը տօնուեցաւ մէկ քանի ամիս առաջ, առանհայտ երբորդ մեծ ամսագրութիւն է, «Հիւսիսափայլ» ու «Փորձէն» յետոյ, և եթէ այդ երկու նախորդներուն հաշիւը չէ ունեցած ոչ ալ փայլը, պէտք է խոստովանել թէ անոնցմէ աւելի ընդարձակ ծրագիր մը ունեցած է և աւելի տեսական կրցած է ըլլալ... «Հիւսիսափայլ» ու «Փորձէն», երևան գալով այնպիսի չըմաններու մէջ ուր դեռ ոչինչ կար հաստատում, ստեղծած են որոշ շարժում («Փորձէն» էլ!) մը, «Հիւսիսափայլ» ազատական, հակակղերական և բարձրօրէն ազգասիրական ձգտումը արթնցնելով (2), և «Փորձէն» գրական ու պատմական քննադատութիւնը հիմնելով (1) ու բարձր գրականական ճաշակը բարձրացնելով (3): «Մուրճը» եկած է շարունակել այդ սկսուած գործը. շարունակողի դերը, աւելի դժուարին, միայն նուազ փայլուն կերակայ:
Եւրոպական, այն էլ «Փորձէն» շարունակող... Բայց դեռ լսենք պ. Զօպանեանին:
«Հիւսիսափայլ» ու «Փորձէն» մինչև այսօր ծայրէ ծայր կը կարդացուին ախորժակով. «Մուրճի» ամսագրի հաւաքածոյին համար նոյն քանակ կարելի չէ ըսել:
Թելով մի քանի անուններ և գրուածքներ՝ Զօպանեան չէ թաղցնում, որ կայ
Միանգամայն հազարն ոչ մի անմարտելի ուսումնասիրութեանց, ծանրաբանական վէպերու և անհամ բանաստեղծութեանց:
Իր յօդուածական ուղեծրի մէջ Զօպանեան, երևի, չէ ուղեցրել շատ վտանգել Արախանեանցին, թէ չէ՝ պարտաւոր էր յիշատակել և այն, որ Արախանեանց «ամերիկացիացի» վէպը՝ տպագրելուց յետոյ հազարն ներբողականներ էր տպում այդ վէպերի մասին, ներբողականներ, որոնք մի-գլուխ կրկնել են, թէ այս տեսակ վէպեր կարելի չէին տեսնել, սրանք նոր, նշանաւոր երկոյթներ են... Սակայն Զօպանեան շատ լաւ կանէր, եթէ յիշէր այդ հանգամանքը, բայց չը գրէր հետեւեալ տողերը:
Այսպիսի փափուկ աշխատութիւն մը (ոճի նրբագործի) կարելի է սպասել ուղղակի պ. Արախանեանցին որ գրապետ մը չէ, արուեստագետ մը չէ:
Ո՛հ, խղճեցե՛ք Արախանեանցին, նա լեզուի մասին ամենից շատ է խօսել, նա նոյն-իսկ նոր տառեր է հնարել: Զօպանեան չէ խղճեցել, բայց իբրև բարեկրթ պարիզեցի կօմպլիմենտ է մատուցանում «Մուրճի» խեղճ խմբագրին, դառնալով նրա լալկան փաստաբանը «Մշակի» առաջ:
Այս դիտողութիւնը ներկայացնել յետոյ կը փութում սակայն խկոյն (շատ սրտառու է ձեր աճապարանքը) աւելցնել թէ երբեք ատով չեմ արդարացներ այն սխտեմական հակակրօնութիւնը որ «Մշակը» կը ցուցնէ «Մուրճին» և որ կը զարմացնէ զի անկողմնակալ քննադատութեան թերթի մը կողմէն, ինչպէս որ կը բռնեն Պրիզոր Արժուոյնին հիմնաքկութիւնը:
Մեր պարզին է փարատել պ. Զօպանեանի դարձմանը: «Մշակը» հալածում է ոչ թէ «Մուրճը», այլ նրա խմբագրի անասնման մեծամտութիւնը: Այդ գործը սկսել է ինքը, Գրիգոր Արժուոյնին գեռ. 1889 թվականից. տասը տարի շարունակ «Մշակը» անկեղծօրէն աշխատում է բռնել

Արախանեանցին այդ ախտից, որի շնորհիւ մեր միակ գրական ամսագիրը կրտսեռ գրութեան մէջ է տառապում, բայց, տարաբախտաբար, ախտը անբուժելի է: Եթէ դուք, պ. Զօպանեան, կօմպլիմենտ ասելու մտքից մի քիչ հեռանայիք և փորձէիք խորատուգլիւ այն հարցի մէջ, թէ ինչու «Մշակը» տարիների ընթացքում այդպիսի դեր է ընկել «Մուրճի» վերաբերմամբ՝ դուք կը տեսնէիք որ բոլորովին զուր է զարմանում. կը տեսնէիք որ ձեր եղբակա-ցութիւնները նոյնն են՝ ինչ հարկը և աւել անդամ կրկնել է «Մշակը»: Լինել համեստ, լինել աշխիւ, թողնել հասարակական կարծիքը դեկա-վարելու յաւակնութիւնը, տալ մշակված յօդուածներ, թարգմանել օտար գրականութիւն-ների ամենադեղեցիկ արտագրութիւնները—մենք էլ այս ենք պահանջել: Զարմանում էք: Դուք շատ քիչ բան գիտէք. յայտնի է ձեզ, օրինակ, որ Արախանեանց առաջին տարիներում սրբապետութիւն էր համարում թարգմանական վէպ տպագրելը. և դիտե՛ք թէ մինչև այժմ էլ ինչ մեխեր կան ցցված մեծամտութիւնից հալու-մաշ դարձած խմբագրի գլխու: Դուք ուղում էք որ մենք նրան մղենք կատարելագործելու: Բայց մենք ուրիշ միջոց չունենք: Գուցէ ձեզ աշխօղի կօմպլիմենտների մէջ շարաւած դառն դեղահատներով խելքի բերել մեր բոլորովին տարօրինակ խմբագրին: Եթէ այդ աշխօղի ձեզ՝ մենք կը ծափահարենք թէ ձեզ և թէ ձեր պաշտ-պանալին:
Այս փորձի բացատրութիւնից յետոյ թող տուե՛ք կուշտ ծիծաղել ձեր այն խօսքերի վրա, թէ մեր անիրաւ հակակրօնութիւնը «Մուրճի» տա-րածմանը արգելք ըլլալու չափ առաջ դացած է: Զը գիտենք, դուք էք միաթիւ թէ ընթերցողին էք միաթիւ համարում: Զուրդ պիտի տանէ այն հասարակութիւնը, որ ամենիս հա-կակրօնեան խաղալիք կը դառնայ և անտես կանէ այնպիսի բան՝ որ անտես անելու չէ: Եւ ողորմելի է այն խմբագիրը, որ կարծում է թէ իր ընթերցողը մի մեքենայ է միայն, առանց մտքի, առանց սեփական կարծիքի, առանց քննական ընդունակութեան: Եթէ այդպիսի մտադուռ լինէր ընթերցողը՝ այն ժամանակ ամենից շատ տարածված պիտի լինէին այն ամսագրերը, որոնք իրանց կազմերի վրա գլխա-գրեթով տպում են իրանց բազմաթիւ գործա-կարներ անունները և որոնց անդորադրերը դուք գուռ ման են անում: Դուք էլ, պ. Զօպա-նեան, աչքի առաջ ունեցէ՛ք այս հանգամանքը, որովհետեւ դուք էլ խմբագիր էք: Երբեք մի մո-ռանա՛ք, որ ընթերցողը սպանել և կենդանա-ցնել գիտէ: Ուստի պէտք է կանգնել կուշտ բարձրութեան վրա, պէտք է լինել աշխիւ, չի-տակ: Երբ, օրինակ, վստահանում էք նսեմացնել Ներսէս պատրիարքի յիշատակը՝ դուք պիտի երկար և շատ երկար ուսումնասիրութիւններ կատարէք, ըրբէք բոլոր վաւերագրերը և ոչ թէ ականջ դնէք Նուբար փայային: Կամ երբ սկսում էք գրական ճաշակի, ոճի, հայերէն լեզ-ուի դասեր տալ ուսանալորէն՝ բարեհաճեցէ՛ք տեղեկ լինել, որ ուսանալորի մէջ հոնքական ծիծաղ են բարձրացնում ձեր բարբարոսական տառադարձութիւնները—Լեւոնիթօֆ, Բուշլին, Կոկոյ, Տասթայնովսկի, Թուռլենք, Թալսոյ, Կոնչարով: Միթէ ուսանալորից այնքան տգէտ են, որ չեն կարողանում մտքօգնան տալովով այնպէս նշանագրել այդ անունները՝ ինչպէս նրանք արտասանվում են ուսանորի մէջ: Զենք կարծում, որ այդքան ապուշ լինենք: Եթէ այդ-պէս է, ինչու դուք այն փորձի գործի մէջ ա-րևմտեան հայերէն կան ուղում մեղանից մի բան վերցնել: Յայտնի է ինչու. արևմտեան հայերը այնքան չօվինիստ են, որ հրաշալի բան են համարում իրանց քմահաճոյքով գրել «Թալսոյ» և երբեք չեն գրի «Տալսոյ», ինչպէս ուսա-նալորն են գրում: Պատճառն այն է, որ արեւ-ելեան հայերը շատ լիսամ են հայերէնի մէջ, գուցէ ինչեք են, որովհետեւ Նարեկացու լեզուն միանգամայն դէն են ցցել, և իտալական կամ ֆրանսիական աղբեղութեան տակ չեն դառն-վում՝ ինչպէս արևմտեանները, որոնք «ոճի նրբ-»

տէր վարկույ յարգել, սիրել նրան, երբ դեռ
կենդանի էր, երբ դեռ պիտանի անդամ էր տե-
ղիս հասարակութեան համար: Միայն մեռնե-
լուց յետոյ, երբ վախճանվեց Ա. Ղորղանեան,
տեղիս հասարակութեան համար զգալի եղաւ
նրա մահը, և նրա յուզարկութիւնը Նոր-
Բայազետի ժողովուրդը կատարեց շատ շքեղ
հանդէսով: Նա մեռաւ անցեալ մարտի 15-ին:

Գ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԴԱՐՈՒԹԵԱՆ

Քիֆիս, ապրիլի 9-ին

Ի սէր խեղճ ժողովրդի, խնդրում եմ այս մի-
ջանի բառերին մի անկիւն չնորսել Մշակի մէջ:
Իմ ասելը նոր բան չէ: Քաղաքային վար-
չութիւնը տակաւ է որոշում թէ՛ հացի և թէ՛
մի համար: Ուսումնական հաստիքի էմա-
նանալը, և պարտք համարեց հացի գինը կէս
կոպէկով պակասեցնել: Ապրիլի 7-ից, հացթու-
իւր իր կողմէն ունի կայացած այդ տակաւ,
մեծ-մեծ տառերով տպած. բայց նա թողութիւն
ուշադրութիւն չէ դարձնում այդ թղթին, որը
պարտաւորված կայցրել է պատին: Հացը ծա-
խում է իր ուղիւս գնով: Օրինակ, փոսն հացի
2-ը տեսակը որոշված է 3 1/2 կոպէկ, բայց ծա-
խում են 3 1/2—4 կոպէկով: Մի խեղճ բանուր,
որ օրեկան հացի հացի փող է կարողանում
հայթայթել, կամ մի արհեստագործ ստիպված է
օրեկան մի քանի կոպէկ աւելի վճարել: 6
ֆունտ հացը 3 1/2 կոպէկով արժէ 19 1/2 կոպէկ,
բայց մեր արդուածներն ու խմբէրները չեն
բաւականանում 20 կոպէկով, այլ պահանջում
են 21—22 կոպէ: Եթէ ցոյց ես տալիս դիմա-
ցիդ տակաւ, ստանում ես պատասխան. «Գը-
նա, աղապար, ես հաց չունիմ ծախու: Բայց
ժողովուրդը ինչպէս քաղցած մնայ:

Իսկ մասվաճառին թէ՛ ցոյց տաւ տակաւ,
մէ, դա անկարելի է, եւս 1/2 պոլդանոց մի
կտորը գլխիդ վր տայ, և դրա հետ էլ ինչ հայ-
նոյաններ: Ելի կրկնում եմ. խղճացէ՛ք աղքատ
ժողովուրդը: Թող գոնէ այս անգամ, քաղաքայ-
ին վարչութիւնը ուշադրութիւն դարձնէ և
խեղճերին պաշտպան հանդիսանայ: Գոնէ թող
տեղական լրագիրներում յայտարարեն, որ խիստ
տալանդի կենթադրկեն որոշած տակաւից ա-
ւել ծախողները. գուցէ այդ շատ ու քիչ կազդէ
մեր սանձարձակ մասվաճառներին և հաց-
թուիններին:

Գաստոն

ՆՅՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պետական խորհուրդը որոշեց Սերանի ուսուց-
չական սեմինարիայի վերաբերմամբ հետևեալը.
1) Հայերէն և թուրքերէն լեզուները ուսուցիչնե-
րի համար նշանակել տարեկան 500 ռուբլի ու-
ճիկ, հաշվելով նրանց X-րդ կարգի պաշտօնեայ:
2) Հաստատել նկարչութեան, գծագրութեան և
գեղագրութեան համար մի ուսուցչի պաշտօն
այն պայմաններով, որ սահմանված է գիմնա-
զիաների նոյն առարկաների ուսուցիչներին հա-
մար, և 3) Յատկացնել սեմինարիայի բժշկին
440 ռուբլի տարեկան ուժիկ: Այս աւելորդ ծախ-
սերը հոգալու համար գործադրել այն գումարը, որ
բացվում է հայերէն լեզուի 1395 ռուբլի գու-
մարը 500 ռուբլի դարձնելուց: Պետական խոր-
հուրդի ներկայ կարծիքը թաղաւոր Վայսըրը այս
տարվայ փետրվարի 8-ին հաստատեց և հրամայ-
եց կատարել:

Մեզ հաղորդում են, որ Պետերբուրգի համա-
նուսական կաթնամշակման ցուցանադէսին,
որ տեղի պէտք է ունենայ սեպտեմբեր ամսին,
մասնակցելու են Անդրկովկասի խոշոր կաթնա-
մշակները: Յանկայի է, որ Անդրկովկասը կա-
թողանաւ կատարեալ կերպով ներկայացնել իր
կաթնատնտեսական հարստութիւնը և ամուր
կերպով ապահովել իր արդիւնքները վաճառա-
հանութիւնը հիւսիսում, որոնց կովկասեան չը-
վեցարական պանիրները արդէն գտել են լա-
ւերդանելութիւն:

Եւրաթ, ապրիլի 24-ին, Քիֆիսի ժողովարա-
նում կայացաւ դաշնակահար Բօսիֆ Սլի-
վինսկու կոնցերտը: Ներկայ էր փոքրամի-
շտ ընտիր հասարակութիւն: Սլիվինսկի ունե-
ցաւ կատարեալ աջողութիւն և արժանացաւ
բաւոյն ծափահարութիւններով: Նուազում է հըմ-
տովեան և վատահոյութեամբ: Մշակված և կա-
տարեալգործված տեխնիկան, ախորժելի տուչէի
և տպաւորիչ արտայայտութեան հետ, գրաւում
են և փաղաքում լսելիքը: Ծագէնի Nocturne op.
27, Ballade op. 52 և Scherzo op. 20, Բուրին-
շտէնի Barcarolle G-moll, Բոսին—Լիստի Ve-
necia e Napoli տարահանելու կարողութիւն
տունի դաշնակահարին՝ ներկայացնել հաճելի և
բազրը նուագաշուքեան մի շարք նմուշներ: Ա-
ջող և արտայայտիչ էին նոյնպէս Բեթհովէնի և
Շուպանի հեղինակութեան կտորները: Սլիվինս-
կու այդ պիանիսիսի և քնքշող նուագաշու-

թեան մէջն է: Գոռ ձայները, որոտ և զրդողը,
ըստ երևոյթիւն նրա սիրած եղանակները չեն:
Այդ պատճառով նա այնքան աջող է Զօպէնի
հեղինակութիւններին նուագելու մէջ: Հաւատա-
ցած ենք, որ Սլիվինսկու կոնցերտները աջողու-
թիւն կունենան մեր քաղաքում և կը գրաւեն
երաժշտութիւն սիրողներին:

Թէ՛հրանից մեզ հաղորդում են, որ այնտեղ
զղացվում է պարբերական հայ թերթի պակա-
տութիւն: «Շահիդ» և «Արեւելեան Աստղ» հրա-
տարակութիւններին անաղուրթիւնը ժամանա-
կաւորապէս դէն միջոց մասուրի օրդանի հարցը,
բայց նա մի քանի ամսից ի վեր նորից ասպա-
րէզ է եկել: Յոյս կայ, որ աջողվի աւելի լուրջ
հիմունքներով վրա, բան առաջ, կաղապարեալ
այդ գործը և աղատ պահել այն ձապատաղա-
կան սխալներից, որոնք մահվան դատաւարո-
ցին նախկին հրատարակութիւնները:

Խմբագրութեան մէջ ստացվեց բժշկական
Վ. Արժուրուտով «Խնամախոսութիւն առողջ-
ներին»-ը, փոքրագիր 114 էրես, հրատարա-
կութիւն Քիֆիսի հայոց Հրատարակչական ըն-
կերթեան, Քիֆիս, 1899, գինն է 25 կոպէկ:

Վալենտինա կայարանից պ. Ասատուր Խու-
դոյեանցից ստացանք 4 ռ. 50 կ. աղբատներին
բաժանելու համար:

Քիֆիսաբնակ Ա. Ի.-ից ստացանք 1 ռուբլի
աղբատներին բաժանելու համար:

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը
այժմ զբաղված է նոր շինութիւններով: Ընկե-
րութեան շինութեան մի յարկանի մասը քանդ-
վել է և նրա փոխարէն կառուցվում է երկար-
կանի շինութիւն, որ պէտք է պարունակէ իր
մէջ սենեակներ, գործիչներ, սերմացու և ուրիշ
առարկաներ ծախելու բլուրոյ: Եւ ընկերութեան
շաքարթիւթի խմբագրութեան համար: Երևու-
թիւնը պատրաստ պէտք է լինի սեպտեմբերի
1-ին:

Աստաղաղից դարձեալ զանգառներ ենք ստա-
նում քանանական հարցի վերաբերմամբ: Ժա-
մանակ է, որ Աստաղաղի կոնսիստորիան, վեր-
ջապէս, կարգադրէ այդ հարցը այնպէս, որ
զանգառները տեղիք չը մնայ:

Մի ուսու արուեստագէտ մի նոր գործիք է-
հանել, որի միջոցով բաւական աջող կարելի է
կտորել մորեխը: Ինչպէս հաղորդում են մայ-
րաքաղաքի լրագիրները՝ նա արդէն խնդրեց
է տուել առևտրական և մանուֆակտուրայի դե-
պարտաւորութիւն արտօնութիւն ստանալու համար:

Ներեսնիս մեզ գրում են. «Մի քանի դա-
ւաւներից հասած լուրերը միխթարական են,
անձրևներ են գալիս: Բայց Սերանում և դաշ-
տային մասերում շարունակվում է չորութիւնը:
Թէ՛ն երբեմն-երբեմն երկինքը ամպում է և մի
քանի կաթիլ անձրև էլ է գալիս»:

Ա.Ս.Ա.ՔԱՄԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Տաւարի
ժամատարը Սուրբ գիւղին է անցել: Արդահանի
չըլանի Չըլըր բաժնից: Մինչև երէկ այդ գիւ-
ղում մօտ 50 զուլա ժամատարով հիւանդացած
տաւար են սպանել. աւելին մի սպանված տա-
ւարի համար գիւղացիներին վճարվում է 20—25
—30 ռուբլի, նայած թէ ողբան կը վճռէ յա-
նձնաժողովը, որը բաղկացած է երկու անտառա-
բոյժից, տանուտէրից և մի ուրիշ պաշտօնեայից:
Մինչև այժմ բաժանվել է 500 ռուբլի: Քիֆիսից
նորից պահանջվեց 1000 ռ.: Սպանված տաւարի
տեղ՝ դիւղացուն փողով վարձատրելը նորութիւն
է մեզանում. գիւղացիներն այլ են չեն թաղ-
ցնում հիւանդութիւնը: Միւս գիւղերում հիւան-
դութիւնը չէ երևացել»:

ՂՈՒՐԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Չաւսի երկու
օրերը անձրև եկաւ: Մի լաւ սովորութիւն կայ
այստեղ.—փոխադարձ այցելութիւններ չեն ա-
նում միմեանց, այլ հաւաքվում են կլուբ, ուր
չնորհաւորում են միմեանց և ժողովում են փող
յօգուտ աղբատներին: Այս տարի ժողովեցին
քաղաքի աղբատներին համար 40 ռուբլուց աւել
փող»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԹԻՒՐԻՒՄԻՑԻՑ

«НОВОСТЫ» լրագիրն Կ. Պոլսից գրում են. «Ինձ
յայտնի է արժանահատ աղբիւրից, որ մի ոմն
միտորը Հաննօլ Լիւնդրպուլցից, այդ քաղաքի մի

քանի հարուստների և Մանչեստրի մի քանի
խոշոր գործարանատէրերի հետ, հաւանական է
նաև որ բրիտանական կառավարութեան դադ-
տին աջակցութեամբ, կազմել է մի շատ ուժեղ
սինդիկատ, որ առաջարկում է սուլթանին մի
անգին գումար—200,000 ֆունտ ստերլինգ,
ինչպէս ասացին ինձ, այն պայմանով, որ սուլ-
թանը 350,000 աղբ հողի կոնցեսիա տայ Պա-
լեստինում, նոյնպէս և իրաւունք՝ Փոքր-Ասիայ-
ում՝ մի երկաթուղի կառուցանելու, որ պիտի
կապէ Ներուսաղէժը Բաղդադի հետ: Իսկ եթէ
սինդիկատին աջողվի ձեռք բերել և մի երրորդ
կոնցեսիա, որի կարևորութիւնը աչքի է ընկնում,
քանի որ բանը Ալեքսանդրիոսում հասարակական
աշխատանքներին է վերաբերում,—սուլթանին
կը տրվի լրացուցիչ պարգև:

Այս առաջարկութիւնը ներկայացրած էր Կ.
Պոլսում հասարակական աշխատանքների մի-
նիստրութեան, բայց պատասխան չեղաւ, և դու-
ցէ ընդգրկին մոռացվել էր առաջարկութիւնը:
Սակայն այս գործի ղլխաւոր սկզբնապատճառ
անդիւղային չէ ուղում յետ կենալ իր ձեռնադ-
րութիւնից և այժմ դարձեալ վերադառնում է
նրան, առաջարկելով գործ տալ երեք հազար
կրետացի ժամանակահատիւներին, որոնք հաւաքվել
են Ձմիւռնիայի չըփաններում և իրանց ան-
հանդիստ վարքով ու աղմկալի պահանջներով
պակաս յուզումներ չեն պատճառում այդ վիլայէթի
իշխանութիւններին: Բացի դրանից, գործի նա-
խաձեռողը խոստանում է թող չը տալ, որ հայ-
երը մօտենան գործին, մի խօսքով նա այնքան
խոստումներ է տուել, որ Բ. Գոռը, վերջապէս,
վճռեց լուրջ ուշադրութիւն դարձնել նրա նա-
խագծի վրա և յայտնեց, որ եթէ պահանջները
ձեռնառու լինեն՝ ինքը Անգլիա կուղարկէ մի
պատգամաւոր, Հաննօլի հետ բանակցութիւն
սկսելու համար:

«Մի անձ, որ իր պաշտօնական դիրքի պատ-
ճառով լաւ տեղեկ է գործերին» նորեքուս
յայտնեց ինձ, թէ օսմանեան իշխանութիւննե-
րին հրամանագրված է գրաւել այն նուիրաբե-
րութիւնները, որոնք հաւաքված են Լօնդօնում
և յանձնված են կանոնիկոս Գորին, որը ուշա-
մինստրեան արքայութեան մէջ քարոզ ասաց
հայերի օգտին: Սուլթանը, յիշեալ անձի ասե-
լով, կանոնիկոսի և Ուստամիստրեան դուքսի
վարձուքն վերին աստիճանի յանդուգն և զրդը-
նի է համարում, ուստի նա հրամայեց հեռա-
գրել օսմանեան դեսպանին Լօնդօնում, որ եթէ
հայերի օգտին եղած աղիտացիան շարունակվի՝
Անատոլիայի որդանոցները նորից կը փակվին:
Օսմանեան կառավարութիւնը իր ձեռքում ունի
ապացոյցներ, որ անգլիական և ամերիկական
միլիտանտները զբաղւորութիւն ունեն արտասահ-
մանի հայ ազիտատորների հետ:

«Շատ հասկանալի է, որ Արդիւ-Համիդ սար-
սափելի կերպով վրդովված է Ուստամիստրեան
դուքսի վրա և նրան է պատասխանատու հա-
մարում, մասնաւորապէս որ դուքսը թագուհու մա-
սնաւոր խորհրդականն է, և սուլթանը կասկա-
ծում է, թէ նա է միշտ զրդուում թագուհուն:
Թիւրքիայի դէմ Բ. Գոռը աւելի և աւելի ան-
հանգստութիւն է դգում այն պատճառով, որ
կրետական մահմետականների զաղթը Կանդիայից
չէ դադարում. սուլթանը մտադիր է դիմել բրի-
տանական կառավարութեան, որ նա անհրա-
մանք միջոցներ ձեռք առնէ այդ զաղթականու-
թեան դէմ»:

—Կ. Պոլսից գրում են «Temps» լրագիրն, որ
Ռուսաստանի զանապետների պատճառով սուլ-
թանը վճռեց խիստ միջոցներ ձեռք առնել ըըր-
դերի դէմ, զլխաւորապէս Վանի վիլայէթում,
և զրկել նրանց բոլոր հին արտօնութիւններից:
Ձիւնորական իշխանութիւններին հրամանագրված
է՝ խոստութեամբ պահանջել հարկերը և աղա-
սիկները:

—Ռուսաստանին հասանելի պատկերացման
տուգանքի վճարումը, ինչպէս հաւատացնում է
«Frankf. Zeit.» լրագիրը՝ կարգաւորված է Բ.
Գոռն և ուսուց դեսպանի մէջ: Սկզբում դու-
թիւն կար, որ բոլոր եօթը վիլայէթները, ո-
րոնց եկամուտները գտնվում են օսմանեան բան-
կի հսկողութեան տակ, Ռուսաստանին պատե-
նաւորական տուգանք լրովին վճարելուց յետոյ
միայն վերադարձնելն թիւրքաց ֆինանսական
վարչութեան: Այժմ հաստատված համաձայնու-
թեամբ, վիլայէթների եկամուտները նախ պիտի
գործ ամփն տեղական վարչութեան և գործերի
ծախիքը հաղարւ համար, իսկ մնացորդը ամ-
բողջովին պիտի յանձնվի բանկին, որ իր վրա է
վերցրել Ռուսաստանի հետ հայրեններ մաքրելը.
այնուհետև միայն ինչ որ աւելորդ մնայ՝ կը
յանձնվի Բ. Գոռն: Համաձայնութեան մէջ որո-
շակի դրված է իւրաքանչիւր վիլայէթի բնիչէն,
փոխութիւններ կարելի է մտցնել միայն եր-

կու կողմերի համաձայնութեամբ: Օսմանեան
բանկը մայիսի 1-ից կը սկսէ իր հսկողութեան
տակ առնել եօթը վիլայէթները. համաձայնու-
թիւնը մնում է իր ոյժի մէջ մինչև պատերազ-
մական տուգանքի լրովին վճարումը:

—Սերտասարդ թիւրքերի շարժման դէմ գոր-
ծադրվող միջոցները, ինչպէս հաղորդում է «Int.
Comm.» լրագիրը, չեն խնայում նոյն-իսկ նախ-
կին սուլթան Մուրադին, որ երկար տարիներ
բանտարկված է մնում: Զաւաւեալ և ֆիլդեա-
պէս բայցալված Մուրադը վաղուց հեռացրված
է իր ընտանիքի արու անդամներից: Բայց Աբ-
դուլ Համիդը թող էր տալիս, որ նրա մօտ մը-
նան նրա երկու աղջիկները, որոնք իրանց կա-
տարելապէս նուիրել են իրանց հօր տահապու-
թեան և թէպէտ հասել են միջին հասակին՝
բայց երբեք չեն մտածել ամուսնութեան մա-
սին: Մի քանի շաբաթ առաջ սուլթանի կա-
կածոտութիւնը այդ աղջիկներին վրա էլ տարած-
վեց. բռնի կերպով հօրից խլելով՝ նրանց մա-
րու տուն երկու պաշտօնեաների:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Temps» լրագիրը հաղորդում է, որ վեր-
ջին ժամանակներ սերբիական Ալեքսանդր թա-
գաւորի և նրա հայր Միլանի մէջ խռովութիւն-
ներ են ծագել: Լրագրի ասելով՝ Միլանը թող
է եղել տալիս իրան բանալ բոլոր այն նամակ-
ները, որոնք ստացվում էին Նատալիա թա-
գուհուց իր որդու անունով, և ապա պատուով
և դէն ձգել առանց որդուն ցոյց տալու: Ար-
պիսի ինսամակալութիւնը չափազանց վիրաւորել
է թագաւորի ինքնասիրութիւնը, և այդ պատ-
ճառով Ալեքսանդրը բացատրութիւններ է ունե-
ցել իր հօր հետ:

«Times of India» լրագիրը որպէս թէ ճիշտ
աղբիւրից վերցրած այն լուրն էր հաղորդել, թէ
Պարսից կառավարութիւնը դիմել է Ռուսաստա-
նին Պարսից ծոցում գտնվող Բենդեր-Աբաս նա-
ւահանգիստը: Այդ առիթով Պետերբուրգի Պար-
սից դեսպանատունը «НОВОЕ ВРЕМЯ» լրագրում
տպել է հետևեալ հերքումը. «Ամենաճիշտ և հե-
ղինակաւոր աղբիւրների տեղեկութիւնից այն
լուրը, որը հաղորդեցին մի քանի արտասահմա-
նեան լրագիրներ, և որը արտատպեցին ռուսաց
լրագիրները, իբր թէ Կայսերական կառավա-
րութիւնը ձեռք է բերել Պարսից կառավարու-
թիւնից մի քանի իրաւունքներ Պարսից ծոցում
գտնվող նաւահանգիստներից մէկում, այն է
Բենդեր-Աբասում՝ զուրկ է որի հիմունքից:
Նաև սուտ է այն լուրը, որ վերաբերում է
Պարսկաստանի ուրիշ նաւահանգիստներ ձեռք
բերելուն»:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՅ ԳՈՐԵՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

23 ապրիլի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Պետերբուրգի բոլոր եկեղեցի-
ներում մաղթանքներ կատարվեցին թագուհի Կայ-
սրուհի Ալեքսանդրա Ֆեոդորովնայի համար: Ա-
ռանձին շքեղութեամբ մաղթանք կատարվեց
Իսակիեվսկի տաճարում բարձրաստիճան ունե-
ւոր և գեներալների ներկայութեամբ: Մայ-
րաքաղաքը զարդարված էր դրօշակներով, իսկ
երեկոյեան լուսավառութիւն կար:

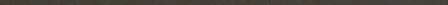
Քննութիւնները համալսարաններում և ու-
րիշ բարձրագոյն դպրոցներում շարունակվում
են սովորական եղանակով:

ՄՈՍԿՎԱ: Այսօր բոլոր տաճարներում մաղ-
թանքներ կատարվեցին թագուհի Կայսրուհի
Ալեքսանդրա Ֆեոդորովնայի համար: Առանձին
շքեղութեամբ մաղթանք կատարվեց Ռուսկոսկի
տաճարում բարձրաստիճան անձերի և գեներալ-
ների ներկայութեամբ: Մայրաքաղաքը զարդար-
ված էր դրօշակներով, իսկ երեկոյեան լուսա-
վառութիւն կար: Թատրոններում, ներկայա-
ցումներից առաջ, երգվեց աղագայն հիմն:

ՀԱՍԻՍ: Արտաքին գործերի մինիստրը, պա-
տասխանելով երկրորդ պալատի կաթիլի ներ-
կայացուցիչների առաջարկած բողոքին, թէ ին-
չու պապը կոնֆերենցիայի ժողովներին մա-
սնակցելու չէ հրաւիրված յայտնեց, որ 1870
թիւց ս. աթոռը ոչ մի առաջարկութիւն չէ
ստացել միջազգային կոնֆերենցիաներին մա-
սնակցելու: Յուրեք այդ մասին կարելի է, բայց
չը պէտք է դարձնալ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ապրիլի 23-ին Ալեքսանդրեան
պալատի եկեղեցում, Յարսկոյէ Ալեքսում, պալա-
տական հոգևորականութիւնը պատարագ մա-
ղթեցին: Ներկայ էին թագաւոր Կայսրը, Թա-
գուհի Կայսրուհիներ Մարիա Ֆեոդորովնան և
Ալեքսանդրա Ֆեոդորովնան, Մեծ Իշխաններն և
Իշխանուհիները և Կայսերական տան ուրիշ ան-
ձինք: Պատարագից յետոյ Ալեքսանդրեան պա-
լատում կայացաւ Բարձրագոյն նախաձայնի:

ՊԱՐԻՉ: «Figaro» լրագիրը հաղորդում է, որ



Типографія Грузинск. Издат. Т.—ва Орбелиановская ул., № 27.